

Verotus ja julkinen talous: KPL 10-12

- Valtio, kunnat, hyvinvointialueet ja sosiaaliturvarahastot muodostavat julkisen talouden.
- poliittinen vasemmisto ja työntekijöiden ammattijärjestöt: puolustaneet suurta julkista taloutta → tasa-arvo ja palvelujen yhdenvertainen toteutuminen
- poliittinen oikeisto: julkinen sektori kevennettävä -> ongelmana: korkea verotus, velkaantuminen, tehottomat palvelut ja liian korkeat tulonsiirrot → leikkaukset, veronkevennykset ja yksityisten yritysten vastuun lisääminen.
- taulukot: valtion talous ja kuntatalous

Mihin veroja tarvitaan?

1. **Kerätään varat julkisen sektorin toimintaan** → palvelut, tulonsiirrot, toiminnan järjestäminen.
2. **Vaikutetaan kulutuskäyttäytymiseen:** valmisteverot (energia, polttoaineet) ja haittaverot (=alkoholi, tupakka).
3. **Vaikutetaan taloussuhdanteisiin** → finanssipolitiikka eli valtion budjettipolitiikka
 - **noususuhdanteessa valtio korottaa veroja, leikkaa tulonsiirtoja, tekee vähemmän investointeja, maksaa valtionvelkaa pois eli valtio säästää ja kerää varoja laskusuhdanteeseen** → toteutus poliittisesti hankalaa.
 - **laskusuhdanteessa valtio kuluttaa, kun muut säästävät eli tasapainottaa talouden heikentymistä** → **keventää verotusta, lisää tulonsiirtoja ja investointeja, ottaa valtionvelkaa.**
4. **Tasataan tuloeroja:** progressiivinen verotus (tulovero, perintövero, lahjavero)

Verotuksessa tärkeää on laaja veropohja eli veroja kerätään monista eri lähteistä.

- taulukko: välittömät verot ja välilliset verot
- verotuksen uudistaminen on lisännyt välillisiä veroja ja suhteellista verotusta; veroprogressio on laskenut, kun välittömiä veroja on laskettu (tulovero).
- uudistamisessa huomioidaan ympäristötekijät ja uudet verotuksen kohteet

Verotuksen oikea taso?

1. Verojen kerääminen monista lähteistä (laaja veropohja)
2. Useita kohteita verotetaan maltillisesti
3. Riittävän selkeä ja yksinkertainen verotus
4. Veronmaksajien kokemus oikeudenmukaisuudesta
5. Liian korkea verotus passivoi → taloudellisen toimeliaisuuden lasku → verotulot laskevat (kannusteet työntekoon, yrittäjyyteen ja työpaikkojen syntyyn laskevat) esim. kannustinloukku, verokiila.
6. Matala veroaste voi lisätä työntekoa, yrittäjyyttä, työpaikkoja ja valtion verotuloja esim. ALV, tulovero, yhteisövero.
7. Liian matala verotus heikentää hyvinvointiyhteiskuntaa → julkinen velkaantuminen → palvelut rapautuvat → tulonsiirtoja leikattava

Haasteet:

1. Riittävä verotuotto
2. Kansainvälinen verokilpailu
3. Taloudellinen huoltosuhde
4. Valtionvelka
5. Kestävyyssvaje
6. Muuttoliike: sisäinen
7. Ilmasto- ja ympäristötekijät

Verotuksen ongelmakohtia

- ➔ veroparatiisit: valtio, joissa on poikkeuksellisen matala verotus.
 - Kansainväliset yritykset vero-optimoivat ➔ verot maksetaan matalan verotuksen maihin; salassapitosäännöt ja verosuunnittelu.
 - Luxemburg, Monaco, Bermuda, Mansaaret
 - Apple, Google, Amazon, Facebook
 - avoimuutta lisättävä ja kansainvälistä pankkiliikenteen seurantaa sekä verolakeja uudistettava.
- ➔ **Harmaa talous**
 - työtä ja yritystoimintaa, josta ei makseta veroja eikä lakisääteisiä maksuja
 - "pimeä työnteke"
 - Työntekijälle ei kerrytä eläkettä, ei vakuutusta, ei laillisia lomapäiviä tai lomarahaa, ei oikeutta työttömyysetuuksiin.
 - Valtio: verotulot laskevat, paineet veronkorotuksiin
 - Yritykset: vääristää kilpailua
 - veronkierto on rikollista ja rangaistavaa; talousrikokset
 - Ratkaisuja: valvonta, käännetty ALV-velvollisuus, tulorekisteri, henkilötunnisteet.

Julkisen talouden vaikeudet:

- ➔ Kestävyyssvaje = valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden menot pitkällä aikavälillä tuloja pienemmät esim. taloudellinen huoltosuhde heikentynyt.
- 1990-luvun alun lama: 70MRD€ velkaa
- Finanssikriisi 2009 ja Euroopan velkakriisi lisävelkaa n.75MRD€
- Korona + Ukrainan sota ➔ velan määrä 2021: 129MRD€ ➔ 2024: 169MRD€

Ratkaisuja:

1. tulojen nostaminen
 - a. verojen korotukset: poliittisesti vaikeaa ja heikentää talouskasvua
 - b. Työllisyys: työllisyyden nosto, työurien pidentäminen, työperäinen maahanmuutto (taloudellinen huoltosuhde paranee)
 - c. menoleikkaukset: poliittisesti vaikeita, heikentävät talouskasvua
 - i. tulonsiirtojen leikkaukset: köyhyys, syrjäytyminen, eriarvoisuus
 - ii. palvelujen heikentäminen: elämänlaatu, eriarvoisuus
 - iii. toimintamenojen leikkaus
 - d. velkarahoitus:
 - i. EU:n kasvu ja vakaussopimus rajat euromailla: 3% BKT/vuosi lisävelkaa ja 60% BKT velan kokonaismäärä.
 - ii. Valtion velka ei ole ongelma, kunhan velan ja BKT:n määrä pysyy siedettävänä ja velan korot kohtuullisina.
 - iii. Jos talous kasvaa hyvin ➔ velkaantuminen on hallinnassa.
 - e. rakenteelliset uudistukset esim. hyvinvointialueet tai työurien pidentäminen.

Kuntien ongelmat ja ratkaisuja:

- ➔ valtionosuuksien pienentyminen on lisännyt kuntien velkaantumista, koska palvelujen ja toiminnan menot ovat kasvaneet.
- ➔ talousvaikeuksissa pienet ja syrjäiset muuttotappiokunnat

→ Ratkaisuja

- palvelujen leikkaukset, keskittäminen ja isommat yksiköt
- käyttömaksujen korotukset (liikuntapalvelut, päiväkodit)
- lomautukset.
- kuntayhtymät: tietyn palvelun järjestäminen yhdessä
- kuntien yhdistymisiä eli kuntaliitoksia esim. Kouvola, Salo, Hämeenlinna.
- omien liikelaitosten yhtiöittäminen: KSS ja Kouvolan vesi.
- Palvelujen ulkoistus yksityisille yrityksille (=palvelujen ostot esim. kiinteistöhuolto, siivous, koulukyydit, jätehuolto)